

Eğitimde Ütopyacı Tepki: Köy Enstitüleri

İçeriği Yazan: [Melisa TEKELİ](#) [1] Zaman: Pzt, 09/06/2014 - 10:45

Yazar Bloğuna Ekle: Yazarlar Bloğunda Görünsün

Tonguç'un eğitim ütopyasını tek kelimeyle özetlemek mümkündür: "Praksis". Praksis, dünyayı yalnızca anlama değil onu dönüştürmeyi de hedefleyen felsefi düşünce ile eylemin birliğini ifade eder.[1] Ütopyaların mevcut düzenin yarattığı hayal kırıklığına bir baş kaldırış olması gibi Köy Enstitüleri projesiyle de insan doğasının her şeyin üstesinden gelebileceği inancıyla bir dönüşüm hedeflenmiştir. Ütopyaların tarihsel olarak kendi zamanının sosyo-ekonomik gerçekliğiyle belirlenmiş olması gerçeğini de hesaba katarak ütopyalar üzerine düşünmenin, siyasal üzerine, şimdiki zamanın siyasetinin daha iyi bütünsel bir sisteme doğru nasıl dönüştürülebileceğinin potansiyel zeminleri üzerine düşünmek olduğu söylenebilir.[2]

CHP, Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nü kapattıktan sonra, 1948'den itibaren, ilahiyat fakülteleriyle imam hatip kursları açılmasına izin verdi. Ancak buna rağmen 1950 seçimlerini kaybetti. İktidara gelen Demokrat Parti, 1953 yılında bütün Köy Enstitüleri'ni kapattı. Solculuk bahanesiyle ve büyük toprak sahiplerinin baskısıyla, köylünün aydınlanmasının önü kesildi. 17 bin 341 köy öğretmeni yetiştiren ve o öğretmenler aracılığıyla köyü canlandırmayı, köylüyü yönetime ortak etmeyi amaçlayan Köy Enstitüleri'nin 13 yıllık koşusu böylece sona erdi. Köy enstitülülerin bir çoğu mezun olduktan sonra köylerine öğretmen olarak atandılar. Ama bazıları bu kadar şanslı değildi. Kimileri yıllarca polis takibinde yaşadı, evleri basıldı, hapse atılıp sürgün edildiler. Yüksekokul mezunları bile askerde çavuş çıkarıldılar. Her şeye rağmen yazdıkları kitaplar, şiirler, öyküler, romanlarla Türkiye'de yepyeni bir köylü aydınlar kuşağının ilk öncüleri oldular.[3]

Enstitülerin Utopia'yla benzerliklerinin yanı sıra, ütopyanın mümkün olmayan ancak insanın bulunmak için heves ettiği bir dünyada yaşamak[4] şeklindeki tanımı göz önüne alındığında Köy Enstitüleri bir eğitim ütopyasıdır. Farklı ideolojiler ve farklı dinler üzerine okunmasının bile korkulduğu bir dönemde, mikro ve makro düzeyde iktidar mücadeleleri de göz ardı edilerek projenin başarıya ulaşacağına inanılmıştır. Ancak mikro düzeyde büyük toprak sahiplerinin köylü aydınlanırsa onlar üzerindeki iktidarını kaybedeceği hissi ve makro düzeyde egemenlerin anlık siyasi kaygıları bu aydınlanmaya tercih etmeleri enstitülerin sonu olmuştur. Utopia'da var olmayan ideolojik farklılıklar Köy Enstitüleri'nde kendini göstermiştir. Toplumun enstitülülere bakışı bir noktadan sonra "komünistler" çerçevesinde şekillenmiş, enstitünün içinde de sağ-sol ayrımı belirginleşmiştir. Kepirtepe Köy Enstitüsü ve Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü mezunu yazar Mehmet Başaran'ın şu anısı tüm iktidar kaygılarını özetler niteliktedir: "17 Nisan 1946 töreninde Açık hava Tiyatrosu'nda yüksek kısmın binasının yapımı sırasında yazdığım 'Emek' şiirini okudum. Uzunca bir destandı. O zaman 'Ülkü' diye bir dergi çıkardı. Türkiye'de önemli bir dergiydi. Ahmet Kutsi Tecer yönetiyordu. O dergide şiirin bütünü yayımlandı. 'Ulus' gazetesinde de Nurettin Artam 'Toplu İğne' takma adıyla eleştiriler ve köşe yazıları yazardı. Ülkü'de benim şiirimi görmüş, şiirimde 'ter kokulu bahadır yüksek medeniyetler/ terle sulansa eğer renk değiştirir bu yer' diye iki dize var. Bunlar çok gözüne batmış, o dizeleri almış ve soruyor, 'Acaba bu genç Türkiye'nin nasıl bir renk değiştirmesini özlüyor?' Yani

alttan alta demeye getiriyor ki, Türkiye'de her şeyin, terle sulanmasından sonra kırmızıya mı dönüşmesini özlüyor?"[5] Emniyete gelen, enstitülere komünizm suçlamasında bulunan ve komünist öğrencilerin adı soyadı yazılmış isimsiz bir ihbar mektubu devamında açılan soruşturmada Köy Enstitüleri'nin Ziraat Marşı bile "içinde köylü, toprak moprak geçiyormuş" gibi bir gerekçeyle incelendi.

Tonguç'un ütopyası gerçektir, gerçekçidir ve projelendirilmiştir. Tonguç'un Okulu "güneş okulu" değil, bir dünya okuludur; "özgür okul" değil, özgürleştirici bir okuldur.[6] Tonguç'un ve enstitülerinin tek suçu var olanla yetinmeyip olması gerekene ulaşmaya çalışmak, fikir ve iş üretmeyi aynı anda gerçekleştirebilmek ve sorgulamaktır.

Ütopya hiç bir yerde olmayan ama gerçekleşmesi arzulanandı. Gerçekleşse bile uzun süre dayanamayacağı Tonguç'un büyük eğitim ütopyası Köy Enstitüleri'nin yıpratılma ve kapatılma sürecini incelendiğinde daha da net görülür. Ütopycacı tepki insanın üstesinden gelemeyeceği hiç bir sorun olmadığını düşünürken, insanın kendisini unutmuştu.

"Çamlıbel'de bir gül açsa / Uykuları kaçır Bolu beyinin

Çünkü kırmızıdır gül / Halkın ve toprağın uyanışına benzer

Bir değil, bin gül açıyordu Anadolu'da

Ekmeği ikiye bölsen /Aydınlık sesi duyuluyordu halkın

Köyleri tutmuştu aşkın ve terin hüneryeri

Bir oldular da Bolu beyi ile.../Kapattılar Enstitüleri..."

Melisa TEKELİ

melisatekeli@politikadergisi.com

[1] Seçkin Özsoy, Bir Eğitim Ütopycacısı: İsmail Hakkı Tonguç, Toplum ve Demokrasi, 2008 Mayıs-Ağustos, s.272

[2] Mehmet Ali Ağaoğulları (Ed.), Sokrates'ten Jakobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler, İletişim Yayınları, 2012, s.377

[3] Can Dündar, Köy Enstitüleri, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2011 , s.99

[4] Krishan Kumar, Ütopycacılık, Çev.:Ali Somel, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2005, s.9

[5] Can Dündar, age, s.86

[6] Seçkin Özsoy, a.g.e, s.274

Yorumlar

- [Analiz](#) [2]
- [Eğitim](#) [3]

Kaynak URL (06/05/2024 - 05:39 tarihinde yazdırıldı):

<https://www.politikadergisi.com/makale/egitimde-utopyaci-tepki-koy-enstituleri>

Bağlantılar:

[1] <https://www.politikadergisi.com/pd-uye/melisa-tekeli>

[2] <https://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/analiz>

[3] <https://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/egitim>